

ALİ NİHÂNÎ'NİN MANZUM HACI BEKTAŞ-I VELÎ VELÂYETNÂMESİ VE VELÂYETNÂMEDEKİ HACI BEKTAŞ-I VELÎ MEDHİYELERİ

Orhan KURTOĞLU*

Özet

Velâyetnâmeler, bir velinin hayatı, veliliği, kerametleri ve tasavvufî faaliyetlerinden bahseden menâkıpnâme türündeki eserler, Türk kültür ve edebiyatının önemli kaynaklarıdır. Genellikle önce sözlü olarak oluşup ağızdan ağıza nakledilen, daha sonra ise zaman içerisinde yazıya geçirilen velâyetnâme/menkıbelere konu olan veliler, bir tarikatın kurucusu olabildiği gibi o tarikatı geliştiren ve yaygınlaştıran bir isim de olabilir. 11. yüzyıldan başlayarak önce Arapça daha sonra da Farsça ve Türkçe yazılan menâkıpnâmelerle Doğu edebiyatlarında zengin bir menkıbe yazma geleneği oluşmuştur. Türk edebiyatında da Hacım Sultan, Hacı Bektaş-ı Velî, Kaygusuz Abdal, Abdal Musa, Otman Baba, Sultan Şücauddin Baba, Demir Baba, Ahmed Yesevî, Mevlânâ, Yunus Emre gibi Türk tasavvuf kültürünün önemli isimleri etrafında manzum veya mensur pek çok velâyetnâme kaleme alınmıştır. Ali Nihânî b. Mehmed Tevfik Yozgadî de 19. yy'da yaşamış velâyetnâme yazarlarındandır. Nihânî, Hacı Bektaş-ı Velî Dergâhı Postnişini Fezzullah Efendi'nin teklif ve ısrarıyla manzum bir velâyetnâme yazmıştır. Yaklaşık 6250 beyitten oluşan bu velâyetnâmede türün diğer örneklerinde olduğu gibi mesnevi nazım şeklinin dışında birtakım nazım şekilleri de kullanılmıştır. Bu çalışmada öncelikle Ali Nihânî b. Mehmed Tevfik Yozgadî tarafından 1296 (1878) yılında yazılan ve şimdilik iki nüshası bilinen manzum "Velâyet-nâme-i Hacı Bektaş-ı Velî" adlı eser tanıtılacak, Nihânî'nin eserinin Firdevsi-i Tavil'in daha önce yazdığı velâyetnâmesinin yeni bir nüshası gibi anlaşılmasının yanlışlığı üzerinde durulacaktır. Daha sonra ise Nihânî'nin manzum velâyetnâmesinde yer alan ve Hacı Bektaş-ı Velî'yi övmek amacıyla yazılmış değişik nazım şekillerindeki dokuz manzume, şekil ve muhteva özellikleri bakımından değerlendirilecek; en sonunda ise çalışmaya konu olan dokuz methiye metni sunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Hacı Bektaş-ı Velî, Manzum Velâyetnâme, Firdevsi-i Tavil, Medhiye, Yozgadî Ali Nihânî.

---

* Yrd. Doç. Dr. Gazi Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, orkurt@gazi.edu.tr

ALI NİHAİ'S VELAYETNAMA OF HACI BEKTAS VELİ WRITTEN IN POETRY AND THE HACI BEKTAS VELİ EULOGIES IN THE VELAYETNAMA

Abstract

Velayetnama (books that describe the lives and the deeds of important persons of a religious order) in which Hacı Bektas Velî's (Muslim saint) life, his sainthood, his miracles and his sufistic activities present, can also be evaluated as menakıpnama (works which tell about the lives and the extraordinary events in the lives of Muslim saints and important religious persons) types of works and they are important sources of Turkish culture and literature. The Velîs, who are primarily taken place in oral narrative in public and then are reflected in written narratives such as velayetname and menkıbe, can either be the founder or the leading personality who contribute the development of Muslim Orders. Examining menakıpnames initially written in Arabic and later on in Persian and Turkish languages beginning with the 11th. Century we can see a rich epic writing tradition is formed in the Eastern literatures. In Turkish literature, a number of velayetnames were written in verse or prose around such important names of Turkish history of mysticism such as Hacim Sultan, Hacı Bektas Velî, Kaygusuz Abdal, Abdal Musa, Otman Baba, Sultan Şucauddin Baba, Demir Baba, Ahmed Yesevi, Mevlana, Yunus Emre. Ali Nihani b. Mehmed Tevfik Yozgadi were also velayetname writers who lived in the 19th Century. Nihâni wrote a velayetnama in verse due to the request and insistence of Feyzullah Efendi who was in charge of Hacı Bektaş-ı Velî Dergâh (a building where all of the dervishes got together and prayed). As it is seen in other examples of this type, each verse has different rhymes in this velayetnama which consisted of approximately 6250 verses. During this work, primarily Ali Nihani b. Mehmed Tevfik Yozgadi's work called "Velayet-name-i Hacı Bektas Velî" that was written in 1296 (1878) will be introduced. Only two copies of the book are known to exist. We will dwell on the misconception of Nihâni's work as a new copy of Firdevsi-i Tavil's velayetnama which had been written earlier. Later on we will evaluate in form and content, the nine poems written in different verse types included in Nihani's poetic velayetnama and which was used to eulogize Hacı Bektas Velî; and finally nine praise texts will be presented.

Keywords: Hacı Bektas Velî, Verse Velayetnama, Firdevsi-i Tavil, Eulogy, Ali Nihani.

Giriş

Velâyetnâmeler, bir velinin hayatı, veliliği, kerametleri ve tasavvufi faaliyetlerinden bahseden menâkıpnâme türündeki eserlerdir. Velâyetnâmelere konu olan veliler, bir tarikatın kurucusu olabildiği gibi o tarikatı geliştiren ve yaygınlaştıran bir isim veya tarikatın velilik mertebesine erişmiş önemli isimlerinden biri de olabilir.

“Tarikatlerin gelişmesi, yaygınlaşması ile müridlerin yetişmelerine katkıda bulunmak gibi gayelerle kaleme alınan velâyetnâmeler, velîlerin, Kur’an ve hadis temeline dayanılarak anlatılan kerâmetleri ile birlikte, İslâm öncesi devirlerin yâdigârı bazı efsâne ve mit motifleri de eklenerek zenginleştirilmişlerdir. Türklerin Anadolu’ya yerleşmelerinden önce ve sonra meydana getirilmiş evliyâ menâkıbnâmelerinde İslâm öncesi Türk destan geleneğinin izlerini kolaylıkla takip mümkündür. Bir kısmı İslâmiyete geçişten önceki dönemlerde teşekkül etmiş ve daha sonra İslâm medeniyeti içerisinde, yeni dinin ve kültürün tesiri ile gelişim ve değişime uğramış olan “Oğuz Destanı”, “Ebu Müslimnâme”, “Saltuknâme” ile temsil edilen destan geleneğine paralel olarak bir menâkıbnâme geleneği ortaya çıkmıştır. Bu gelenek “Tezkire-i Satuk Buğra Han” ve daha sonra da Ahmed-i Yesevî’nin menkabelerini içine alan “Cevâhirü’l-Ebrâr min-Emvâci’l-Bihâr” ile ilk örneklerini vermiştir” (Duran, 2007: 15).

11. yüzyıldan başlayarak önce Arapça ve daha sonra da Farsça ve Türkçe menkibelerin toplandığı eserlerle zengin bir menkıbe edebiyatı gelişmiş (Duran, 2007: 13) ve Türk edebiyatında Hacım Sultan, Hâcî Bektaş-ı Velî, Kaygusuz Abdal, Abdal Musa, Otman Baba, Sultan Şücauddîn Baba, Demir Baba Sultan gibi tasavvuf büyüklerinin isimleri etrafında menâkıpnâme/velâyetnâmeler oluşmuştur.

Velâyetnâme edebiyatımız içerisinde, bilhassa Anadolu ve Balkan Türklüğünün sosyal ve siyasi hayatında son derece etkili bir Türk tarikatı olan Bektaşîliğin adına kurulması sebebiyle, Hacı Bektaş-ı Velî ve onun menkıbelerinin ayrı ve önemli bir yeri vardır. Bugünkü bilgilerimize göre 13. yüzyılda Horasan’dan Anadolu’ya gelmiş ve buraların Türk ve Müslüman oluşunda çok önemli hizmetleri olmuş Hacı Bektaş-ı Velî’nin hayatı hakkında tarihî kaynaklarda pek fazla bilgi yoktur. Bilinenlerin büyük bir kısmı ise menkıbelerde anlatılanlardan ibarettir. İntisab ettiği müşhidinden Anadolu’ya gelişi; Sulucakarahöyük’e yerleşmesinden tasavvufî düşüncesini sistemleştirmesine varıncaya değin birçok hususta gerçekte menkıbe birbirine karışmıştır. Ancak menkıbe metinlerinin yarı mukaddes bir dogma gibi kendilerini kabul ettirmeleri (Ocak 1992: 33) ve bunların inanılan bilgiler olması özelliğinden dolayı, bu tür eserlerde aktarılanlar daima doğru kabul edilmiş, gerçekte menkıbenin ayrıştırılmasına da ihtiyaç duyulmamıştır. Menkıbelerde kahraman, biraz da okuyucunun görmek istediği olağanüstü özelliklerle görünür. Okuyucu da menkıbe kahramanının gerçek ve mukaddes bir kişi olduğunu kabul ettiğinden (Ocak 1992: 33) anlatılan olağanüstü olay ve kişilerden zerre kadar şüphe duymaz.

Hacı Bektaş-ı Velî Velâyetnâmesi, onun menkıbevi hayatının, erkân ve kerâmetleriyle öğretisinin müridlere aktarılmasında ve Bektaşîlik düşüncesinin diri tutulmasındaki en önemli materyallerdendir. Biyografik eserlere olan ilginin zaten fazla olduğu Türk toplumunda Hacı Bektaş-ı Velî gibi tanınmış bir erenin erkân ve kerâmâtının anlatıldığı velâyetnâmelerin ilgi görmesi ise gayet tabiidir. Bu ilginin bir ifadesi olarak Hacı Bektaş-ı Velî’nin vefatından hemen sonra başlamak üzere Türk tasavvuf edebiyatında manzum, mensur ve manzum-mensur karışık pek çok Hacı Bektaş-ı Velî Velâyetnâmesi kaleme alınmış, bunların bir kısmı da yayımlanmıştır (Gölpınarlı 1995; Noyan 1986; Duran 2007).

Velâyetnâme ve menkıbelerde olay daima kahramanın merkez olduğu anlatımlarla ifade edilirken zaman zaman başka bir şahısla ilgili olmak üzere başka mekân, olay ve kahramanlardan da bahsedilir. Bu bağlamda Hacı Bektaş-ı Velî Velâyetnâmesi de sadece onun menkıbevi hayatını anlatmamaktadır. Hacı Bektaş-ı Velî merkezde olmak üzere Ahmed Yesevî, Caca Nureddin, Sarı İsmail, Kadıncık Ana, Kıvanç Abdal, Seyyid Battal Gazi, Seyyid Mahmud Hayranî, Yunus Emre, Sarı Saltuk, Seyyid Salih, Molla Saidüddin, Akça Koca, Koluaçık Hacım Sultan, Ahi Evran gibi tasavvuf tarihimizin önemli isimleri ile ilgili anlatılarla eserin şahıs kadrosu oldukça zenginleşmektedir. Bu yönüyle velâyetnâme sadece Hacı Bektaş için değil bu isimler için de önemli bir kaynaktır.

Çalışmamıza konu olan velâyetnâme Nihânî'ye aittir. Hayatı hakkında fazla bir bilgi olmayan Nihânî, Yozgat'ta yaşayan ve Bardakçılar namıyla tanınan bir ailedendir. Asıl adı Ali'dir. Yozgatlı halk şairi Meftûnî'nin amcasıdır. Velâyetnâme nüshalarındaki ketebe kayıtlarında yer alan Ali Nihânî b. Mehmed Tevfik Yozgadi künyesinden Mehmed Tevfik adlı birinin oğlu olduğu anlaşılmaktadır. İlk öğrenimini memleketinde tamamladıktan sonra medrese tahsili için İstanbul'a gitmiştir (İşıtman 1992: 12; Doğan 2005: 385). Bektaşilik tarikatına mensup olan Ali Nihânî, Hacı Bektaş-ı Velî Dergâhı Postnişini Feyzullah Efendi (ö. 1879)'nin davetine uyarak İstanbul'dan Hacı Bektaş'a gelmiş (Gül 1984: 9) ve dergâhda rüştiye muallimliği yapmıştır (İşıtman 1992: 12; Doğan 2005: 385). Buradaki öğrencileri arasında dergâhın şeyhi Feyzullah Efendi'nin kendisinden sonra şeyh olacak çocukları Ahmed Cemâleddin Çelebi (1862-1921) ve Veliyeddin Hürrem Çelebi (1868-1940) ile yine tanınmış mutasavvıf halk şairlerinden Sıtkı Baba (1865-1928) da vardır (Özen 1990: 509).

Hacı Bektaş-ı Velî'ye olan muhabbet ve bağlılığı sebebiyle buraya yerleşmiş ve H. 1324/M. 1906 yılında 71 yaşında iken yine burada vefat etmiştir (İşıtman 1992: 12; Doğan 2005: 385).

Medrese tahsilinden dolayı Arapça ve Farsçaya hâkim olan ve çevresinde parlak zekâsıyla tanınan Nihânî (İşıtman 1992: 12; Doğan 2005: 385)'nin bilinen iki eseri vardır. Bunlardan birisi aşağıda ayrıntılı bir şekilde bahsedeceğimiz *Velâyet-nâme-i Hacı Bektaş-ı Velî*, diğeri ise *Menâkıb-ı Murtazaviyye*'dir.

Menâkıb-ı Murtazaviyye, Hz. Ali sebebiyle inen ayetlerden, Peygamberin Hz. Ali hakkındaki hadisleri, Hz. Ali'nin faziletleri, evliliği, ilmi, halifeliği, vasiyeti ve şahadetinden bahseden bir eserdir.

Dibâcesinde, eserin *Mısbâh-ı Râh-ı Sâlikân Mesâlik-i Enbiyâ ve Lü'lü-i Sa'âdet-i Bahr-ı Velâyet-i Murtazâ* isimli Farsça bir eserin Türkçeye tercümesi olduğu yazılıdır. Menâkıpnâmenin bilinen iki nüshası Milli Kütüphane'de Yz B 349 ve Yz A 5294'de bulunmaktadır.

Bu iki eserden başka İşıtman, "Gayr-i matbu olan Divanı vefatında Hacı Bektaş'ta kalmış ve şimdi kimde olduğu malum değildir." cümlesiyle Nihânî'nin bir de Divan'ının olduğunu haber vermektedir (İşıtman 1992: 12). Ancak bu eser hakkında şimdilik bundan başka bir bilgi yoktur.

Velâyet-nâme-i Hacı Bektaş-ı Velî

Türk tasavvuf edebiyatında yazılmış önemli manzum velâyetnâmelerden birisidir. H. 1296 (1878-79) tarihinde kaleme alınan eserin telif tarihi, eserin sonunda yer alan ve “Nâzım-ı Fakîriñ Hitâm-ı Nazma Söyledikleri Târihidir” başlığını taşıyan 7 beyitlik kıt'aya ait şu beyitte belirtilmiştir:

Nihânî hatmine târîh dilerseñ
Dile ikdâm-ı Feyzu'llâh Efendi

1296 (1878-79)

Ali Nihânî, eserin “Der-beyân-ı Sebeb-i Nazm” başlığını taşıyan sebeb-i telif bölümünde, eserini Hacı Bektaş-ı Velî Dergâhı Postnişini Feyzullah Efendi'nin teklif ve ısrarıyla yazdığını söylemektedir:

Dedi bir zât ki ensâb-ı velîden
Ziyâ-bahşâyîş-i nûr-ı celîden
Ger ismi Şeyh Feyzu'llâh Efendi
Melek-mahzar u Kerrûbî-pesendî
O Sultân Balım'ın nakd-i sahilî
Bu ben kuluna emr etdi sarîhi
Ki ceddîm vasfını nazm et eser ko
Ne kim var varını harc eyle ser ko

Erenler himmetiyle turuşasın
Bu himmet devletine erişesin
Egerçi emrine fermândârım
Yok idi nazma ammâ ki iktidârım
Degildi ol kadar bende liyâkat
Ki nazm edem kem idi bes bizâ'at
Velîkin emre de olmaz olmaz tehallûf
Dedim vüs'ünce kıl etme teessûf

(Ali Nihânî: 2a-2b).

Velâyetnâmenin şu anda bilinen ve aynı zamanda müellif hattı olarak tertip edilen iki nüshası vardır. Birer yıl arayla yazılan nüshaların her ikisi de Milli Kütüphane'dedir ve 06 HK 1750 ve 06 HK 9582 numaralarda kayıtlıdır. Kütüphane kayıtlarındaki bilgilere göre bu nüshaların özellikleri şöyledir:

M1: Milli Kütüphane 06 HK 1750	
Müstensih	Müellif Hattı
İstinsah Tarihi	1301 (1883)
Boyut	215 x 145-160 x 95 mm.
Yaprak	161
Satır	19
Yazı	Talîk
Kâğıt	Nohudî Cedit
Cilt	Kahverengi meşin kaplı mukavva cilt
Baş	Gel ey dil söyle ism-i Hakk'ı akdem Ki ismi cümle esmâya mukaddem
Son	Nihânî hatmine târîh dilerseñ Dile ikdâm-ı Feyzu'llâh Efendi

M2: Milli Kütüphane 06 HK 9582	
Müstensih	Müellif Hattı
İstinsah Tarihi	1302 (1884)
Boyut	200 x 146–165 x 95 mm.
Yaprak	166+V
Satır	19
Yazı	Talik
Kâğıt	Cedit
Cilt	Kahverengi meşin kaplı miklebli cilt
Baş	Gel ey dil söyle ism-i Hakk'ı akdem Ki ismi cümle esmâya mukaddem
Son	Nihânî hatmine târîh dilerseñ Dile ikdâm-ı Feyzu'llâh Efendi

Müellif sayfa sayfa numaralandırdığı bu iki nüshadan M2'de, birtakım düzeltmelerde bulunmuştur. Bu düzeltmelerin yapıldığı yerlerde şiir daha akıcı bir hâl almıştır.

Gölpınarlı'nın, *Vilâyet-nâme* adlı eserinde Prof. Ahmet Ateş'te bulunan Nihânî'nin manzum velâyetnâmesine ait bir nüshadan bahsederken verdiği,

Ki ya'nî Hacı Bektaş-ı Velî'nin
Kerâmâtından ol sırr-ı Alî'nin
Velî nesr idi evvel söylemişdi
Hemân Firdevsi bir nazm eylemişdi

beyitleri (1995: XXVI) bir iki küçük farkla yukarıda bahsettiğimiz nüshalarda da yer almaktadır. Bu beyitlerdeki farklılıklar eserin, yukarıda özelliklerini verdiğimiz nüshalarının dışında en azından bir nüshasının daha varlığını göstermektedir.

Yazar, aynı çalışmasında bu velâyetnâmenin basma bir nüshasını gördüğünü sandığını da söylemektedir (1995: XXVI).

Gölpınarlı yukarıdaki beyitleri, kendi neşrettiği velâyetnâmenin Firdevsî-i Tavîl'e ait olduğunun önemli delili olarak vermiştir (Gölpınarlı 1995: XXVI)¹. Ancak daha sonraki araştırmacılar (Coşan 1968, Noyan 1986, Uslu 2000), Nihânî'nin, bu beyitlerin de içinde bulunduğu manzumenin devamında söylediği, “daha önce mensur olarak yazılan velâyetnâmenin Firdevsî tarafından nazma çekildiği fakat aradan geçen zaman zarfında bu nüshanın kirlenip yıprandığı; kendisinin de Hünkâr soyundan gelen Fezullah Efendi'nin teklif ve ısrarıyla velâyetnâmeyi yeniden nazmettiği” anlamındaki aşağıdaki beyitleri, Nihânî'nin eserinin Firdevsî'nin velâyetnâmesinin yeni bir nüshasından ibaretmiş gibi anlamışlardır².

Gel ey bülbül terennümden beyân et
 Sebeb ne nagmeden bir bir 'ayân et
 Bu gülzâr-ı hurûfât içre menzil
 Neden düzdün bu beyt-i nazmı mahfil
 Dedi kim Hacı Bektaş-ı Velî'nin
 Kerâmâtından ol sırr-ı Ali'nin
 Velî nesr idi evvel söylemişdi
 Hemân Firdevsi manzûm eylemişdi
 Mürûr-ı vakt ile âlûde idi

Dahi evrâkı key fersûde idi
 Silinmiş ba'z yerde lafz u harfi
 Çü mazrûfu yeter olmaya zarfı
 (...)
 Egerçi emrine fermândarım
 Yok idi nazma ammâ ki iktidârım
 Degildi ol kadar bende liyâkat
 Ki nazm edem kem idi bes bizâ'at
 Velîkin emre de olmaz olmaz tehallûf
 Dedim vüs'ünce kıl etme teessûf
 (M1: 2a-2b).

Çalışmamız sırasında incelediğimiz velâyetnâme neşirlerinde her bir velâyetnâme metninden nüsha olarak bahsedilmektedir. Buradaki nüsha kavramı, klâsik edebiyat araştırmalarında kullanılan, bir şair veya müellife ait aynı eserin diğer nüshası karşılığında değil, farklı müellif veya şairlerin aynı konudaki eserleri anlamında kullanılmaktadır. Hâlbuki Nihânî ve diğer sanatçıların velâyetnâmeleri, asırlardır anlatılan, yazılan ve okunan Hacı Bektaş-ı Velî menkıbelerini konu edinen ayrı ayrı eserlerdir. Bu ifadenin kullanılması herhâlde başlangıçta sözlü olarak anlatılan velâyetnâmenin zaman içerisinde yazıya geçirilmesiyle bütün yazılı metinlerin bu sözlü metnin versiyonu şeklinde anlaşılmasından kaynaklanmaktadır.

Biri diğerinin yeniden nazmedilmiş şekli olarak tanıtılan bu iki velâyetnâme dikkatlice incelendiğinde aralarında konu müsterekliği haricinde herhangi bir ilginin sözkonusu bile olamayacağı görülecektir.

İki eser arasında vezin, tertib ve beyit sayısı bakımından oldukça önemli farklar vardır:

	Firdevsî	Ali Nihânî
Vezin	fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün	mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün
Bölüm Sayısı	39	57
Beyit Sayısı	5487	6232

Ali Nihânî'nin manzum Velâyetnâme'sinin bölüm başlıklarıyla bu bölümlerde bulunan beyit sayıları şöyledir:

	Bölüm Başlığı	Beyit Sayısı
1	Tevhîd	22
2	Der-beyân-ı Sebeb-i Nazm-ı Kitâb	38
3	Der-beyân-ı Âgâz-kerden-i Be-Kitâb	19

4	Der-beyân-ı Ensâb-ı Şeref-İntisâb-ı Hacı Bektaş-ı Velî Kuddise Sırruhu	178
5	Sebeb-i Telkîb-şoden-i Hacı Bektaş-ı Velî Be-Hacı	84
6	Der-beyân-ı Şerh-i Mikrâz u Çerâğ u Hırka vü Tâc-ı Elifî	307
7	Der-beyân-ı Hâce Ahmed Yesevî Kuddise Sırruhu	96
8	Der-beyân-ı âazâ-kerden-i Kutbu'd-dîn Haydar ve Mahbûs-şoden-i Ü ve Halâs Kerden-i Hacı Bektaş-ı Velî	572
9	Der-beyân-ı Âmeden-i Hacı Bektaş-ı Velî Be-Rûm Bâ-icâzet-i Hâce Ahmed Yesevî Kuddisa'llâhu esrârehû	305
10	Der-beyân-ı Nazar-kerden-i Hacı Bektaş-ı Velî Be-İbrâhîm Hacı Kuddise Sırruhumâ	225
11	Der-beyân-ı Karâr-kerden-i Hacı Bektaş-ı Velî Be-Kara Üyük ve İşâret-nümûden-i Be-İdrîs ü Hem-serişrâ	207
12	Der-beyân-ı Nefs-i Bed-kerden-i Hacı Bektaş-ı Velî Be-Hâce Nûru'd-dîn	116
13	Der-beyân-ı Şehâdet Kerden-i Penç-ahcâr Bi-emr-i Hacı Bektaş-ı Velî Kuddise Sırruhu	103
14	Der-beyân-ı Ân ki Hacı Bektaş-ı Velî Der-vakt-i Zemistân Sebeb-i Zâhir-kerd Ez-Dıraht-ı Muhâlif	57
15	Der-beyân-ı Ân ki Fakihî İmâmet-kerd Der-nezd-i Hacı Bektaş-ı Velî Kuddise Sırruhu	25
16	Der-beyân-ı Tahmîr-kerden-i Hacı Bektaş-ı Velî Seng-cismirâ	34
17	Hacer-şoden-i Hınta vü 'Ades Bâ-nutk-ı Hacı Bektaş-ı Velî Kuddise Sırruhu	81
18	Der-beyân-ı Berekât-dâden-i Hacı Bektaş-ı Velî Hamîr-i Endekî-râ	59
19	Der-beyân-ı Âmeden-i Harâmî ve Tevbe-kerden-i Ü Der-huzûr-ı Hacı Bektaş-ı Velî	92
20	Der-beyân-ı Binâ-şoden-i Kızılca Halvet-hâne	36
21	Der-beyân-ı Mülâkât-kerden-i Hacı Bektaş-ı Velî Bâ-Hızr Nebî 'Aleyhi's-selâm	40
22	Der-beyân-ı Mülâkât-kerden-i Hacı Bektaş-ı Velî Bâ-ricâl-i âayb Kuddisa'llâhu Esrârehum	45
23	Firistâden-i Hacı Bektaş-ı Velî âarı İsmâ'il-râ Be-Celâlû'd-dîn-i Rûmî Kuddisa'llâhu Esrârehum	48
24	Endâhten-i Hacı Bektaş-ı Velî Kuddise Sırruhu Şebânî-râ Be-Frengistân	125
25	Erzânî Dâšten-i Hacı Bektaş-ı Velî Câme-i âaybî-râ Be-Kadıncık Ana	66
26	Nefes-kerden-i Hacı Bektaş-ı Velî Be-Kadıncık Ana ve Zuhûr-kerden-i Evlâd-ı Ü	122

27	Der-beyân-ı Su'âlât-ı Güvenç Abdal Be-Hacı Bektaş-ı Veli Kuddise Sırruhumâ	173
28	Halâsî-dâden-i Keşti-râ Hacı Bektaş Veli Kuddise Sırruhu	68
29	Der-beyân-ı Nazar-ı âafâ-kerden-i Hacı Bektaş-ı Veli Kuddise Sırruhu Be-Kara Re'is	54
30	Ziyâret-kerden-i Hacı Bektaş-ı Veli Be-Seyyid Battâl ââzî Kaddesa'llâhu Rûhahû	77
31	Ba'z Mermûzât-ı Hacı Bektaş-ı Veli Kuddise Sırruhu	57
32	Gendum-firistâden-i Hacı Bektaş-ı Veli Be-rehbânî Der-kurb-ı Aksarây	52
33	Âmeden-i Seyyid Mahmûd-ı Hayrân Be-cenâb-ı Hacı Bektaş-ı Veli Kuddise Sırruhumâ Be-in Üslûb ki Mâr-ı Der-dest u Şîr-i Der-rîz	72
34	Firistâden-i Hacı Bektaş-ı Veli Kuddise Sırruhu Yûnus Emre-râ Be-Tapduk Emre	80
35	Mülâkât-ı Hacı Bektaş-ı Veli Bâ-Akça Koca Kuddise Sırruhumâ	60
36	Der-beyân-ı Ân ki Hacı Bektaş-ı Veli Kuddise Sırruhu Hırka-eş-râ Sûhte-kerd	52
37	İrsâl-kerden-i Hacı Bektaş-ı Veli âarı âaltık-râ Be-Gül-'izâr Kuddise Sırruhumâ	240
38	Dervîş-kerden-i Hacı Bektaş-ı Veli Kuddise Sırruhu Kâzî-râ	85
39	Der-beyân-ı Ân Kes ki Be-hazret-i Sebeb-âverde	77
40	Mülâkât-ı Hacı Bektaş-ı Veli Be-Seyyid ââlih Kuddise Sırruhumâ	105
41	Velâyet-nümûden-i Hacı Bektaş-ı Veli Be-Molla Sa'id ve Mürîd-şuden-i Ü	157
42	Âmeden-i Molla Sa'idü'd-dîn Be-Cenâb-ı Pîr Kuddise Sırruhu ve Mürîd-şuden-i Ü	209
43	Seng-endâhten-i Molla Sa'idü'd-dîn Be-ser-i Mübârek-i Hacı Bektaş-ı Veli Kuddise Sırruhu	105
44	Namâz-kerden-i Hacı Bektaş-ı Veli Bâ- Sa'idü'd-dîn Der-Ka'be-i Mu'zzama Nâle'llâhu Lenâ Ziyârethâ	55
45	Der-beyân-ı Te'lif-kerden-i Şeyh Necmü'd-dîn-i Kübrâ ve Zâyi-şuden-i Ü	294
46	Reften-i Hacı Bektaş-ı Veli Kuddise Sırruhu Be-Medîne-i Kayseriyye	108
47	Der-beyân-ı Ân ki Hacı Bektaş-ı Veli mürdeî-râ Zinde-kerd	40
48	Himmat-kerden-i Hacı Bektaş-ı Veli Kuddise Sırruhu Be-'Osmân ââzî ve Pâdişâh-şuden-i Ü	245
49	Der-beyân-ı Evsâf-ı Ba'z-ı Halâ'if-i Cenâb-ı Pîr Kuddise Sırruhu'l-münîr	104
50	Der-tavsîf-i Seyyid Cemâl Kuddise Sırruhu	15
51	Der-beyân-ı Halife-i æâni Kuddise Sırruhu	113

52	Der-beyân-ı Halife-i æâlis	163
53	Der-beyân-ı Halife-i Râbi'	52
54	Der-beyân-ı Halife-i Hâmîs	59
55	İrtihâl-kerden-i Hâcî Bektaş-ı Veli ve Vesâyâ-yı Ū Be-âarı İsmâ'il Kuddise Sırruhumâ	102
56	Velâyet-nümûden-i Hâcî Bektaş-ı Veli Kuddise Sırruhu Ba'de'l-irtihâl	55
57	Nâzım-ı Fakîriñ Hitâm-ı Nazma Söyledikleri Târihdir	7

İki eser arasında yukarıda söylediklerimizin dışındaki önemli farklardan biri de Firdevsî'nin eserinin baştan sona kadar tek nazım şekliyle (mesnevî) yazılırken Nihânî'nin eserinde asıl nazım şeklinden farklı olarak üç ayrı nazım şekliyle yazılmış 10 şiirin daha bulunmasıdır.

Manzum velâyetnâmede asıl metinden vezin ve nazım şekli bakımından ayrı bu şiirlerin dördü, Hünkâr'ın rûhâniyetine yalvarmak ve bu suretle övmek maksadıyla yazılmış istimdâd, beşi ise doğrudan doğruya Hacı Bektaş-ı Veli'yi övmek düşüncesiyle yazılmış şiirlerdir. Bunlardan dördü mütekerrir müseddes (1, 6, 8 ve 9. şiirler), dördü terci'-bend (2, 4, 5 ve 7. şiirler), biri de terkîb-bend (3. şiir) dir. Onuncu şiir Seyyid Cemâl için yazılmıştır.

Şiirlerin hepsi de beşer bend ve ait oldukları nazım şekillerinin klasik özelliklerine uygun yazılmıştır:

Şiir	Nazım Şekli	Bend Sayısı	Vezni
1	mütekerrir müseddes	5	-
2	terci'-bend	5	mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün
3	terkîb-bend	5	mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün
4	terci'-bend	5	mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün
5	terci'-bend	5	fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
6	mütekerrir müseddes	5	mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün
7	terci'-bend	5	mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün
8	mütekerrir müseddes	5	mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün
9	mütekerrir müseddes	5	mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

Klasik edebiyat geleneğinde metnin dilini eserin muhatabı olan kişinin (medhiyelerde memduh) sosyal ve dinî-tasavvufî konumu belirler. Sanatçı muhatabının konumuna yakışır bir dil ve üslûp kullanır.

Velâyetnâmenin mesnevî nazım şekliyle yazılmış asıl kısımlarında genel okuyucunun seviyesini düşünerek gayet sade bir dil kullanan Nihânî, almış olduğu medrese eğitiminin tezahürüyle de klâsik edebiyatın yukarıda ifade ettiğimiz genel tavrına uymuş ve bahse konu olan medhiyelerinde, memduhun kimliği ve Bektaşîlik içerisindeki konumuna uygun olarak nispeten ağır bir dil kullanmıştır. Bu bağlamda çok sayıda Arapça ve Farsça tamlamaya yer

veren şair, birkaç mısraını ise tamamen Arapça dua cümlelerinden oluşturmuştur:

Eyâ keşf eyleyen her mu'dilâti <i>"Ağisnâ yâ muhille'l-müşkilâti"</i> (4/III) 1 Ey kâşif-i müşâkil v'ey mazhar-ı ma'ânî Ey maksad-ı mekâsîd v'ey mübdî'-i mebânî 3 Himmet nazarlarıyla bak lutf edip demânî Rüsûvây kılma seniñ bendeñ durur Nihânî 5 Bektaş sırr-ı Haydar gerçek imâmsın meded Gerçek imâmsın meded savt u kelâmsın meded (1/V)	1 Ey karîb-i kurb-bahş [u] sırr-ı "<i>min habli'l-verid</i>" Şems-i zâtından ne gam ger şeb-pere oldu ba'id 2 Gün gibi rûşen hidâyet pertevinin ey vahid Masdar-ı esrâr-ı hikmet mazhar-ı ism-i mürîd 3 "<i>Tef'âlû fi'l-kevni mislû yef'alu'llâh mâ-yürîd</i> <i>Islahu'l-ef'âle minnâ veffikî'n-nehcü's-sedîd</i>" 4 Şol Süleymânî kapıña geldi ben mûr-ı mürîd Pâdişâhım lutf kıl kim lutfuña yokdur 'adîd 5 Himmet-i Kudsiyye ki tutdu Nihânî bes ümid Himmetiñ oldu Kadıncık Ana'da çün kim bedîd 6 Hazretâ üç katre kandan zâhir etdiñ Âdem'i Himmetâ âdem demekle var kıl ben sersemi (5/V)

İstîmdad türünde yazdığı şiirlerinde Hacı Bektaş-ı Velî'nin rûhâniyyetinden imdad dilendiği için söyleyişlerde bu arzuya uygun bir üslup hâkimdir. Şair, bu türden şiirlerinde bir yandan Hacı Bektaş-ı Velî'nin kerametlerinden, onun Bektaşîlik tarikati içerisindeki konum ve kıymetinden bahsederken bir yandan da istek bildiren kelime ve ifadeler kullanmıştır. Bu durum manzumelerin tamamında görülmektedir:

1 Kayd-ı 'alâyıkdan uş hâli vü âzâde kıl Endişe-i sivâyı tûfâna ver bâde kıl 3 Ekdâr-ı vâkı'adan sahn-ı dilim sâde kıl Elfâzıla ma'ânî yâdîma âmâde kıl 5 Bektaş sırr-ı Haydar gerçek imâmsın meded Gerçek imâmsın meded savt u kelâmsın meded (1/III)	1 Muhammed Mustafâ'ya intisâb u kurbetiñ hakkı Velâyet sadrı on iki imâm u hucretiñ hakkı 3 Nihânî 'abdiñi mahrûm kılma rahmetiñ hakkı Cemâd u nâmide câri olan bu hikmetiñ hakkı 5 Binip at eylediñ cânsız kayayı ey kerem kâni Kerem kâni efendim kıl bizi de hayy ü rûhânî (6/V)

- 1 Meded dîdâr-ı ma'nâdan nice bir böyle mehcûruz
 Rehâ-yâb et efendim nûruñ ile tâlib-i nûruz
- 3 Egerçi kâbiliyyetden seniñ ihsânîna düruz
 Süleymân'ım sezâ-yı merhamet kıl biz de bir mûruz
- 5 Meded hâk-i sa'îdi sa'd ile tahmîr eden Hünkâr
 Meded nice harâbe dilleri ta'mîr eden Hünkâr (8/III)

Övgü başlığını taşıyan şiirlerde de benzer bir yapı söz konusudur. Nihânî, Hacı Bektaş'ın temiz elinin Hz. Muhammed'in nuruyla nurlandığı, Tûr'da ve asındaki ejderha ile Hz. Mûsa'yla beraber olduğu, bütün ağaçlarla taşların kendisine canlarını fedâ ettikleri, o Anadolu'ya geldiğinde onun kapısına ermek isteyen evliyaların her taraftan akın akın geldiği ve onun Allah'ın rahmetiyle kendilerine ihsan edildiği gibi düşüncelerle birlikte ve saygıyla ifade edilmiş bir övgü söz konusudur:

- 1 Muhammed nûru ile dest-i pâki pür-ziyâ geldi
Yed-i beyzâda sâhib-Tûr ile ol âşinâ geldi
- 2 Eger Mûsâ'ya Tûr'da "*Len-terâni*" yle nidâ geldi
Kabûlümdür salâtın dedi yâ Bektaş sadâ geldi
- 3 'Asâ-yı hazret-i Mûsâ egerçi ejdehâ geldi
Kamu eşcâr u ahcâr emr-i pîre cân-fedâ geldi
- 4 Erişdiginde Rûm'a 'aciz ile hep evliyâ geldi
Der-i devletine ermeklik için câ-be-câ geldi
- 5 'Ubeydân kâ'inâta hâk-i pâ-yi tûtiyâ geldi
Hulâsa rahmet-i Hak'dan bize Hünkâr 'atâ geldi
- 6 *Muhît-i cüz' ü küldür feyz-i zâtı Hâcî Bektaş'ın*
Güşâde cümleye bâb-ı necâtı Hâcî Bektaş'ın

(2/IV)

Nihânî, bu medhiyelerde Hacı Bektaş-ı Veli merkezli olmak üzere çeşitli vesilelerle peygamberlerden bahsetmiştir. Şair, adını çokça andığı Peygamberimiz Hz. Muhammed dışında diğer peygamberlerden de bahsederken Hz. Âdem'i insanlığın atası olması ve cennetten çıkarılması, Hz. Süleyman'ı konuştuğu karınca, Hz. Nuh'u Tufan ve gemisi, Hz. Yunus'u karnında bulunduğu balık, Hz. İbrahim'i putları kırmayı, Hz. Musa'yı Tur dağında Allah'la konuşması ve asası münasebetiyle anmıştır:

Kılmadı bihûde Âdem terk-i âşiyâneyi
Nokta-i 'ayniñde görmeklik gerekdir dâneyi (5/IV)
Ey Süleymân-ı cihân mûr-ı dile âbâdsın
Çün Kadıncık Ana'ya sen bâ'is-i dil-şâdsın (5/II)
Makarra keşti-i Nûh intisâbın
Cehûda gark-ı tûfân-ı belâsın (4/IV)
Yem-i ma'nâda vahdet Yûnus'unuñ oluban hûtu
Halilâsâ beşerlikden çıkıp kesr eyleyen putu (9/II)

'Asâ-yı hazret-i Mûsâ egerçi ejdehâ geldi
Kamu eşcâr u ahcâr emr-i pîre cân-fedâ geldi (2/IV)

Peygamberler dışında bu manzumelerde adı geçen başka şahıslar da vardır. Bunlar, Cebrail (Ruh-ı Kudus), Hz. Ali, Hızır, Hoca Ahmed Yesevî, Seyyid Mahmûd-ı Hayrânî, Kadıncık Ana, Molla Saîd, Sarı Saltuk ve tevriyeli olarak anılan Lokman (Hem mürşidi Lokman Perende hem de Lokman Hekim manasında)'dır.

Nihânî, bu medhiyelerinde sözü daha etkili söylemek düşüncesiyle başka tasavvufî metinlerde de sıkça kullanılan âyet ve hadislerden de iktibas yoluyla yararlanmıştır. Bunlar "*kâbe kevseyi ev-ednâ, li-ma'allâh, len-terâni, min-habli'l-verîd, mülken kebîrâ, mâ-zâga'l-basar, denâ*"dır:

Harîm-i “*kâbe kavseyn*”iñ mükerrerem mahremidir ol
 Serîr-i “*li-ma'allâh*”iñ mu‘azzez bir cemidir ol (2/III)
 Eger Mûsâ’ya Tûr’da “*Len-terâni*”yle nidâ geldi
 Kabûlümdür salâtın dedi yâ Bektaş sadâ geldi (2/IV)
 Ey karîb-i kurb-bahş [u] sırr-ı “*min habli’l-verîd*”
 Şems-i zâtîndan ne gam ger şeb-pere oldu ba‘id (5/V)

Ali Nihânî’nin manzum Velâyetnâme’sinde bulunan ve Hacı Bektaş-ı Velî övgüsünde yazılmış şiirler şunlardır:

1^{3,4}

İSTİMDÂD EZ-RÛHÂNİYYET-İ HÂCİ BEKTAŞ-I VELÎ KUDDİSE SIRRUHU

I

- 1 Bed’ ederiz vasfîna vü sıfat-nümâmsın meded³
- 2 Âmâde kıl hâcetim cümleye kâmsın meded
- 3 Zübde-i silsile-i hayrû’l-enâmın meded
- 4 Melce’-i ‘âcize-i hâs u ‘avâmsın meded
- 5 Bektaş sırr-ı Haydar gerçek imâmın meded
- 6 Gerçek imâmın meded savt u kelâmın meded

II

- 1 Mûruñ ne haddidir ki vasf-ı Süleymân ede
- 2 Ya katrede ne vüs‘at da‘vâ-yı ‘ummân ede
- 3 ‘Ankâ misâli serçe kâdir mi seyrân ede
- 4 Meger ki bir zât-ı pâk himmet ü ihsân ede
- 5 Bektaş sırr-ı Haydar gerçek imâmın meded
- 6 Gerçek imâmın meded savt u kelâmın meded

III

- 1 Kayd-ı ‘alâyıkdan uş hâli vü âzâde kıl
- 2 Endîşe-i sivâyı tûfâna ver bâde kıl
- 3 Ekdâr-ı vâkı‘adan sahn-ı dilim sâde kıl
- 4 Elfâzıla ma‘ânî yâdıma âmâde kıl
- 5 Bektaş sırr-ı Haydar gerçek imâmın meded
- Gerçek imâmın meded savt u kelâmın meded

IV

- 1 Bî-reng ü bî-nişânsın bî-rengliğin hakkıçün⁴
- 2 Memsûs-ı zât-ı şâhî şeh-rengliğin hakkıçün
- 3 Bî-şek velîsin bu dem bî-şekliğin hakkıçün
- 4 Gerçek tarîk-i Hak'sın gerçekliğin hakkıçün
- 5 Bektaş sırr-ı Haydar gerçek imâmsın meded
- 6 Gerçek imâmsın meded savt u kelâmsın meded

V

- 1 Ey kâşif-i müşâkil v'ey mazhar-ı ma'ânî
- 2 Ey maksad-ı mekâsıd v'ey mübdî'-i mebânî
- 3 Himmet nazarlarıyla bak lutf edip demânî
- 4 Rûsvây kılma seniñ bendeñ durur Nihânî
- 5 Bektaş sırr-ı Haydar gerçek imâmsın meded
- 6 Gerçek imâmsın meded savt u kelâmsın meded

2^{5,6}

**DER-SİTÂYİŞ-İ CENÂB-I VELÂYET-ME'ÂB
HÂCİ BEKTAŞ-I VELÎ KUDDİSE SIRRUHU**

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

I

- 1 Musahhar etdi hükmü şeş-cihâtı Hâcî Bektaş'ın
Yazılmış dest-i kudretle berâtı Hâcî Bektaş'ın
- 2 Yed-i kabzına almış mümkinâtı Hâcî Bektaş'ın
Degil zî-rûh dahi câmidâtı Hâcî Bektaş'ın
- 3 Hakâyık sırrını kâşif nikâtı Hâcî Bektaş'ın
Gelip hall itdi nutku müşkilâtı Hâcî Bektaş'ın
- 4 Egerçi dâr-ı süflîde sıfâtı Hâcî Bektaş'ın
Müzeyyen-kerde-i 'arşdır sebâtı Hâcî Bektaş'ın
- 5 Serîridir makâm-ı 'âliyâtı Hâcî Bektaş'ın
Hidâyetdir sebab bu sâfilâtı Hâcî Bektaş'ın
- 6 *Muhît-i cüz' ü küldür feyz-i zâtı Hâcî Bektaş'ın*
Güşâde cümleyle bâb-ı necâtı Hâcî Bektaş'ın

II

- 1 Hakikat-bin olup gör yücedir 'arşdan onuñ şanı
Vilâyet perteviniñ çâkeri mihr-i dirahşanı
- 2 äabâdır her seher onuñ ser-i kûy-ı perîşanı
Felek her subh encümden o şâhındır dür-efşanı

- 3 Onuñ deryâ-yı himmeti verir ebhâra cûşânı
Sipihr-i nüh-revâk etmekte ‘aşk ile hurûşânı
- 4 Karâr-gîr eyledi sevgisi ‘âlem içre kâşânı
Selâtin-i cihân pâ-bûsuna bast etdi pişânı
- 5 Bisât-ı arz hidâyet sofrasıdır feyz-bahşânı
Çü hân-ı feyzi ile toyladı ehl-i Bedehşânı
- 6 *Muhît-i cüz’ ü küldür feyz-i zâtı Hâcî Bektaş’ın*
Güşâde cümleye bâb-ı necâtı Hâcî Bektaş’ın

III⁷

- 1 Harîm-i “*kâbe kavseyn*”ın mükerrem mahremidir ol⁵
Serîr-i “*lî-ma’allâh*”ın mu‘azzez bir cemidir ol
- 2 Nefes-zen-lev küşifden hem-selûni (?) hemdemidir ol
Tabîb-i dâr-ı vahdetden gelir şâfi emidir ol
- 3 Cehâlet perdesin ihyâ eden Hızr-ı femidir ol
Ki nefh-i Rûh-ı Kudsiden gelen mu‘ciz-demidir ol
- 4 Çü mevc-i bahr-i rahmet şübhesiz himmet yemidir ol
Siyâdet zübdesi halkın güzîde ekremidir ol
- 5 Heme pîrân-ı râhın fi’l-merâtib akdemidir ol
Kulûb-ı sâlikîniñ vasf-ı zâtı merhemidir ol
- 6 *Muhît-i cüz’ ü küldür feyz-i zâtı Hâcî Bektaş’ın*
Güşâde cümleye bâb-ı necâtı Hâcî Bektaş’ın

IV

- 1 Muhammed nûru ile dest-i pâki pür-ziyâ geldi
Yed-i beyzâda sâhib-Tür ile ol âşinâ geldi
- 2 Eger Mûsâ’ya Tür’da “*Len-terâni*”yle⁹ nidâ geldi
Kabûlümdür salâtın dedi yâ Bektaş sadâ geldi
- 3 ‘Asâ-yı hazret-i Mûsâ egerçi ejdehâ geldi
Kamu eşcâr u ahcâr emr-i pîre cân-fedâ geldi
- 4 Erişdiginde Rûm’a ‘acz ile hep evliyâ geldi
Der-i devletine ermeklik için câ-be-câ geldi
- 5 ‘Ubeydân kâ’inâta hâk-i pâ-yi tütüyâ geldi
Hulâsa rahmet-i Hak’dan bize Hünkâr ‘atâ geldi
- 6 *Muhît-i cüz’ ü küldür feyz-i zâtı Hâcî Bektaş’ın*
Güşâde cümleye bâb-ı necâtı Hâcî Bektaş’ın

V

- 1 'Aceb mi kîmyâ-yı nutku tîre hâki zer itse
Degil emr-i muhâl evsâfını hayrî'l-beşer itse
- 2 Nebîniñ nûruna mazhar cenâb-ı Hak bir er itse
Ba'îdi i'tibâr pâyı 'arışdan ger güzer etse
- 3 Burâk-ı feyzi merkûb 'avn-i Hakk'ı bâl u per etse
Erer mi' râc-ı zâta esbini ol kim hacir etse
- 4 Hazân-ı nefsi merfû' 'aşk bahârın zîb ü fer itse
Ver[üp] esmâr-ı kâmin nahl-i zâtı berg ü ber etse
- 5 Su'âl-i feyz-i ihsânın *Nihâni* der-be-der etse
Çü mahrûm eylemez hâşâ ne ki himmet-nazar etse
- 6 *Muhît-i cüz' ü küldür feyz-i zâtı Hâcı Bektaş'ın*
Güşâde cümleye bâb-ı necâtı Hâcı Bektaş'ın

3^{10,11}

DER-SİTÂYİŞ-İ HÂCI BEKTAŞ-I VELÎ
KUDDİSE SIRRUHU

mefâ'ülün mefâ'ülün fe'ülün

I

- 1 Emîrâ nakd-i sultân-ı Necef'sin
Füyûzât menba'ı kân-ı şerefsin
- 2 O elif-âşiyâna murg-ı tahkik
Ki biñ bir kisve ile muhtelifsin
- 3 Seniñ nûruñ durur mebde' cihâna
Çü nûr-ı Ahmed-i fahr-i seleftin
- 4 Bu cism-i 'âleme görür göz olduñ
Tasarruf sâhibisin dest ü kefsin
- 5 Sen ol bir ibn-i Âdem'sin sezâdır
Saña mirâsı kim hayrî'l-halefsin
- 6 Verâset Hâcı Bektaş-ı Velî'den
Hilâfet Hâcı Bektaş-ı Velî'den

II

- 1 Muhammed âlidir sen pîre çün ced
Mu'in-i zâtıña esrâr-ı ebced
- 2 Görüpdür tâc-ı fahr-i kadr-i zâtıñ

- Çü ‘arş-ı li- ma‘allâhda Muhammed
 3 Selâmet-bahş ‘acz-i reh-revânsın
 Selâmu’llâh-ı bâd-pertev-i bî-had
 4 Seniñdir tâc-ı elf pîrân içinde
 Elif tek cümleye olduñ ser-âmed
 5 Hakikatde velîler fahrîsin sen
 Egerçi şeyhiñ oldu Hâce Ahmed
 6 İcâzet Hâcî Bektaş-ı Velî’den
 İcâbet Hâcî Bektaş-ı Velî’den

III

- 1 İşâret tâciñ ism-i küllühâya
 Mükâşif oldu zâtıñ “sırr-ı bâ”ya
 2 O dem ki eylediñ Rûm’a teveccüh
 Hisâr etdi velîler tâ semâya
 3 Erip mi ‘râc-ı zâta sâ’id olduñ
 Verir pây-ı şerîfiñ ‘arşa pâyê
 4 Zıyâ-yı şem’i cümle celb kıldıñ
 Düşürdüñ zulmeti sen câ-be-câya
 5 Gelip ‘acz ile istimdâd ederler
 Yine senden ziyâ her evliyâyâ
 6 İzâ’et Hâcî Bektaş-ı Velî’den
 İşâ’at Hâcî Bektaş-ı Velî’den

IV

- 1 Olur Rûm erleriniñ biri ser-keş
 Huzûra gelmedi kalbi müşevveş
 2 Kelâm-ı intizâmıñ ile da‘vet
 Edip celb eylediñ bâ-nutk-ı dil-keş
 3 Dediñ niçün huzûra gelmediñ sen
 Dedi ol dem ki oldu dost kâm-bahş
 4 Seni ben görmedim dîvân-ı Hak’da
 Dediñ ma‘lûm mudur bahşında bî-gış
 5 Dedi nûrâni hâl-i ahdarı var
 Çü sunduñ el göründü nûru mehveş
 6 İşâret Hâcî Bektaş-ı Velî’den
 Beşâret Hâcî Bektaş-ı Velî’den

V

- 1 Dilâ pûyân ol erler izine
 Yürü cânıñ fedâ kıl can sözüne

- 2 Devâ-yı dil durur emr-i şerîfi
Eder iclâ çü her kalb-i hazîne
- 3 Erenler 'aşkını dilde delîl et
Erişesin velâyet merkezine
- 4 Velîler pâk didârına ersin
Olan müştâk İrem'de Hak yüzüne
- 5 Bu mücrim rû-siyâh şermende 'âsî
Nihâni derd-mend-i 'âcizine

- 6 İnâyet Hâcî Bektaş-ı Velî'den
Hidâyet Hâcî Bektaş-ı Velî'den

4^{12,13}

**DER-SİTÂYİŞ-İ CENÂB-I HÂCİ BEKTAŞ-I VELÎ
KUDDİSE SIRRUHU**

mefâ'ülün mefâ'ülün fe'ülün

I

- 1 Eyâ zât-ı güzîde bî-misâli
Delîl-i kurbdur emriñ imtisâli
- 2 Kamu pîrân içinde yüce kadriñ
Kamu sâlik bulur senden kemâli
- 3 Ki zâtıñ mazhar-ı nûr-ı nebîdir
'Aliyy-i 'âlidendir vasfıñ 'âlî
- 4 Bir ednâ âsitânıñ bendesiniñ
Felâtûn-ı zamândır pây-mâli
- 5 Ne gam seni ederse âarı inkâr
Yer ü gök oldu ikrârıñla mâli
- 6 *Şehâdet etdiler saña çü beş taş*
Şehidnâ gerçek ersin Hâcî Bektaş

II

- 1 'Urûc etdi semâya cedd-i pâkiñ
İmâm-ı vâlidıñ bu rûy-i hâkiñ
- 2 Nübüvvetle velâyetden zuhûruñ
Edemez kimse bunda iştirâkiñ
- 3 Seniñ vasfıñdır ezkâr-ı semâvât
Dilinde virdi hem arz u semâniñ

- 4 Tasarruf sâhibisin kutbu'l-aktâb
 'Avâlim hep yed-i kahr-ı helâkiñ
 5 Telaffuz etdi cân verdi cemâda
 Mü'essir nutkuñ ol iksîr-nâkiñ
 6 *Şehâdet etdiler çün sana beş taş*
Şehidnâ gerçek ersin Hâcî Bektaş

III

- 1 Eyâ keşf eyleyen her mu'dilâtı
 "Ağisnâ yâ muhille'l-müşkilâtı"¹⁴
 2 Ki İbrâhîm gibi geçdiñ büt'ünden
 Bir etdiñ zâtıla ya'nî sıfâtı
 3 Süleymân-ı zamânsın hâtem ile
 Yed-i teshîre aldîñ kâ'inâtı
 4 Tarîk-i evliyâyı kıldı tahkîm
 Bu Rûm içre kelâmıñ muhkemâtı
 5 Beni vasfıñla söyletme 'aceb mi?
 Taşı söyletmi nutkuñ iltifâtı
 6 *Şehâdet etdiler çün sana beş taş*
Şehidnâ gerçek ersin Hâcî Bektaş

IV

- 1 Rumûz-ı enbiyâya âşinâsın
 Velâyet iklimine pâdişâsın
 2 Cemâliñ zeyn-i eflâk u arâzî
 'Uyûn-ı 'âlemîne rûşenâsın
 3 Serîr- i "li-ma'allâh" dîde-bâni
 'Urûc-ı zâta "kavseyn" ü "denâ"sın¹⁵
 4 Makarra keşti-i Nûh intisâbiñ
 Cehûda gark-ı tûfân-ı belâsın
 5 Hayât-ı tâze verdiñ mürde cisme
 Dem-i 'İsâ ile mu'ciz-nümâsın
 6 *Şehâdet etdiler çün sana beş taş*
Şehidnâ gerçek ersin Hâcî Bektaş

V

- 1 Eger bîmârlar Lokmân'a geldi
 Saña Lokmân dahi dermâna geldi
 2 Seniñ hâcet-revâdir âsitânıñ
 Selâtîn-i cihân ihsâna geldi

- 3 Kelâmın zü'l-fikâr-ı Hayderî'dir
Ki cins-i muhtelif imâna geldi
4 Zihî deryâ-yı rahmet menba'-ı cûd
Gelenler bâbına bir kâna geldi
5 **Nihâni** mürde kalbi eyle ihyâ
Niceler n'ola senden câna geldi
6 *Şehâdet etdiler çün sana beş taş*
Şehidnâ gerçek ersin Hâcî Bektaş

5¹⁶

İSTİMDÂD [EZ]-CENÂB-I KUDSÎ-ME'ÂB
KUDDİSE SIRRUHU

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

I

- 1 Ey kılan ızhâr i'câz-ı Mesih-i Meryemi,
'Âlem-i hisde bir âdem eylediñ hûn-ı femi
2 Emr-i Rabbü'l-'âlemîn oldu murâdın mübhemi
Çün hayât bahş etdi söyletdi o cism-i muzlemi
3 İntisâb-ı dergehiñ tutmaz müsâvât-ı cemi
Gör ne sultân üzre sultân eylemişi Edhem'i
4 Eylediñ teshîr-i himmet on sekiz biñ 'âlemi
'Âlemîne çün ki gösterdiñ tarik-i eslemi
5 Bâd-ı himmetle edip cûşiş çü eltâfiñ yemi
Sildi Kadıncık Ana hasret 'uyûnundan nemi
6 *Hazretâ üç katre kandan zâhir etdiñ Âdem'i*
Himmetâ âdem demekle var kıl ben sersemi

II

- 1 Sırr ile mazhar-ı tâmi olan [bir] evlâdsın
æâbit oldu mümkinâta bâ'is-i icâdsın
2 'Âlem-i itlâk içinde fârig ü âzâdsın
'Âlem-i kayd içre dahi nâzır-ı evtâdsın
3 Semt-i kudsîden hayât-bahşâ olan bir bâdsın
Şân-ı ecdâdın li-küllî kavm içre hâdsın
4 N'ola kıl sağ ref'-i cehlim sâhib-i irşâdsın
Menba'-ı lutf-ı hidâyet bir kerem-mu'tâdsın
5 Ey Süleymân-ı cihân mûr-ı dile âbâdsın
Çün Kadıncık Ana'ya sen bâ'is-i dil-şâdsın
6 *Hazretâ üç katre kandan zâhir etdiñ Âdem'i*
Himmetâ âdem demekle var kıl ben sersemi

III

- 1 Ey ki cedd-i pâkiñ olmuşdur selûni (?) kâ'ili
Merkez-i 'ilme erişirdi hezârân câhili
- 2 Niceniñ verdi murâdın lutf u cûd-ı şâmili
'Âlemine rahmet olmuşdu vücûdu hâsılı
- 3 Sen ki onun vârisisin ey veliler kâmili
Dâhil-i 'ilm eyle tard etme bu mücrim sâ'ili
- 4 âark-ı bahr-i gaflet olduk sekr-i cehliñ zâ'ili
Zevrak-ı lutfuñ ile irgür necât-ı sâhili
- 5 N'ola olsam pâdişâhım bâb-ı rahmet vâsılı
Çün Kadıncık Ana oldu ehl-i beytiñ dâhili
- 6 *Hazretâ üç katre kandan zâhir etdiñ Âdem'i
Himmetâ âdem demekle var kul ben sersemi*

IV

- 1 Tâ'ir-i kudsi n'ola kılsa deriñde lâneyi
Çün ki ceddin türbeti cezb etdi kudsiyâneyi
- 2 Kılmadı bihûde Âdem terk-i âşiyâneyi
Nokta-i 'ayniñde görmeklik gerekdir dâneyi
- 3 Kâbil-i idrâk-i feyz olan bu âsitâneyi
Cennete vermez n'ider âbâda her vîrâneyi
- 4 Şevkiñ etdi cümleden agnâ nice mestâneyi
Cümlesi sen zâta eyler şevk-i bî-pâyâneyi
- 5 Şevkiñe kâbil vücûd eyle bu ben dîvâneyi
Niyyetim şevkiñ be-kâm etdi Kadıncık Ana'yı
- 6 *Hazretâ üç katre kandan zâhir etdiñ Âdem'i
Himmetâ âdem demekle var kul ben sersemi*

V

- 1 Ey karîb-i kurb-bahş [u] sırr-ı "min habli'l-verîd"
Şems-i zâtından ne gam ger şeb-pere oldu ba'îd
- 2 Gün gibi rûşen hidâyet pertevin ey vahid
Masdar-ı esrâr-ı hikmet mazhar-ı ism-i mürîd
- 3 "Tef'alü fi'l-kevnî mislü yef'alu'llâh mâ-yürîd
Islahu'l-ef'âle minnâ veffikî'n-nehcü's-sedîd"^{17,18}
- 4 Şol Süleymânî kapıña geldi ben mûr-ı mürîd
Pâdişâhım lutf kıl kim lutfuña yokdur 'adîd
- 5 Himmet-i Kudsiyye ki tutdu **Nihânî** bes ümîd
Himmetiñ oldu Kadıncık Ana'da çün kim bedîd
- 6 *Hazretâ üç katre kandan zâhir etdiñ Âdem'i
Himmetâ âdem demekle var kul ben sersemi*

6¹⁹

**İSTİMDÂD EZ-RÛHÂNİYYET-İ CENÂB-I PÎR-İ DEST-GÎR
KUDDİSE SİRRUHU**

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

I

- 1 Eyâ pîr-i hakikat sen verirsin mürdeye cânı
- 2 Ki cümle sâlikîn senden bulupdur nûr-ı 'irfânı
- 3 Degil zî-rûh bî-rûh eyledi emriñle seyrânı
- 4 N'ola bend olsa ger bir 'abd ile Mahmûd-ı Hayrânı
- 5 *Binip at eylediñ cânsız kayayı ey kerem kânı*
- 6 *Kerem kânı efendim kıl bizi de hayy ü rûhânî*

II

- 1 Biziz ma'nâda câmid sûretâ ger âdemî-zâdız
- 2 Dirigâ cân verir nutkuñ erişmez ise ber-bâdız
- 3 Kapıñda sâ'iliz rahm eyle kim muhtâc-ı irşâdız
- 4 Seniñdir emr ü fermân pâdişâhım bir rızâ-dâdız
- 5 *Binip at eylediñ cânsız kayayı ey kerem kânı*
- 6 *Kerem kânı efendim kıl bizi de hayy ü rûhânî*

III

- 1 Dilimde söyleyen sen ol gönülde hem turan sen ol
- 2 Aradan ben çıkam şâhım alan sen ol veren sen ol
- 3 Meded bu tevsen-i nefsiñ licâmını uran sen ol
- 4 Geçir cây-ı hılâfı irtizâda tur veren sen ol
- 5 *Binip at eylediñ cânsız kayayı ey kerem kânı*
- 6 *Kerem kânı efendim kıl bizi de hayy ü rûhânî*

IV

- 1 Deriñ dârü'-ş-şifâ-yı ins ü cin cümle halâyıkdır
- 2 Deriñde böyle rencür kalmışız bizler ne lâyıkdır
- 3 Egerçi mâni'-i sıhhat bu nefis ü bu 'alâyıkdır
- 4 Kamusu taht-ı emriñde bu ne cây-ı mezâyıkdır
- 5 Binip at eylediñ cânsız kayayı ey kerem kânı
- 6 Kerem kânı efendim kıl bizi de hayy ü rûhânî

V

- 1 Muhammed Mustafâ'ya intisâb u kurbetiñ hakkı
- 2 Velâyet sadrı on iki imâm u hucctiñ hakkı
- 3 **Nihâni** 'abdiñi mahrûm kılma rahmetiñ hakkı
- 4 Cemâd u nâmide câri olan bu hikmetiñ hakkı
- 5 Binip at eylediñ cânsız kayayı ey kerem kânı
- 6 Kerem kânı efendim kıl bizi de hayy ü rûhânî

720

**DER-SÎTÂYİŞ-İ CENÂB-I PÎR
KUDDİSE SIRRUHU**

mefâ'ülün mefâ'ülün fe'ülün

I

- 1 Eyâ pîr-i hakikat dest-gîra
Ki her dermânde ye sensin zahîrâ
- 2 Zuhûr-ı çeşme-i esrâr-ı lâhût²¹
Vücûdundur o sultâna serîrâ
- 3 Gehi tahte's-serâ cilvegehiñdir
Semâ gâh menziliñ pâk-i zamîrâ
- 4 Muhît-i 'âlem ü âdem vücûduñ
Bu küllüñ cüz'idir her zerre zîrâ
- 5 Göründüñ her zamânda her mekânda
Ne kuvvetli 'atâ kıldîñ²² kadîrâ
- 6 *Göründüñ kancaru baksam emîrâ*
Ki sensin vâris-i "mülken kebîrâ"

II

- 1 Ne cism ü ne hüviyyetdir ne cândır
Ne rütbetdir ne devletdir ne handır
- 2 Bilinmez vahdet-i zâtîsi şâhîñ
Hired-hıyre nişâni bî-nişândır
- 3 Sen olduñ refref-i 'aşkıñ süvârı
Ki Cibrîl-i hired onda beyândır
- 4 âalâtında bulup mi'râc-ı ma'nâ
Çü ferşden tâ-be- 'arş saña bir ândır
- 5 Bir ânda gökde vü yerde görünsen
'Aceb midir ki ceddinde 'ayândır
- 6 *Göründüñ kancaru baksam emîrâ*
*Ki sensin vâris-i "mülken kebîrâ"*²³

III

- 1 Sen olduñ terbiyet-bahş-ı 'abîdiñ
Ki dürdüñ defterini mekr ü keydiñ
- 2 Seniñ ey pâdişâhım lutf u kahrıñ
Delilidir hemân va'd ü va'idiñ
- 3 Hidâyet şem'asın kıldîñ fûrûzân
Kulûbunda nice nice 'anidiñ
- 4 Gözüñ mekhûl-i "mâ-zâga'l-basar" dur²⁴
Sözündür magzı Kur'ân-ı mecîdiñ
- 5 Çü sen mehveş-i zâtsın şeş cihetde
Göründüñ gözüne Molla Sa'idiñ

- 6 *Göründüñ kancaru baksam emîrâ*
Ki sensin vâris-i "mülken kebîrâ"

IV

- 1 Ne deñli eylesem vasfıñı ezber
Olursun yine ondan ya'ni ber-ter
2 Ser-i fahri ber-â-ber âsumâna
Koya kim âsitâna sıdk ile ser
3 Derinde diye tab'a hükmü cârî
Süleymân-ı zamândır 'abd-i kemter
4 Sen olduñ şübhesiz insân-ı kâmil
Kamu esmâya sensin çün ki mazhar
5 Edersin âb-ı mahzı kana tahvîl
Ne kudretli veliyyu'llâh-ı ekber
6 *Göründüñ kancaru baksam emîrâ*
Ki sensin vâris-i "mülken kebîrâ"

V

- 1 Cihânın hâsılı görür gözü sen
Ki gördüñ Hakk'ıla her bir yüzü sen
2 Tarikat pîrlerinin huccetiyeñ
Hakâyık içre hatm etdiñ sözü sen
3 Derinde kalsa sâ'ir sâlik-i râh
'Aceb midir sülûkuñ merkezi sen
4 Melâz u melce'i der-mânde olduñ
Bırakma deşt-i hasretde bizi sen
5 Hezâr[ân] cürm ü 'isyânımla geldim
Kabûl eyle **Nihâni**-âcizi sen
6 *Göründüñ kancaru baksam emîrâ*
Ki sensin vâris-i "mülken kebîrâ"

8²⁵

İSTİMDÂD EZ-RÛHÂNİYYET-İ CENÂB-I PİR
KUDDİSE SIRRUHU

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

I

- 1 Meded ey zulmet-i Rûm'u gelip tenvîr eden Hünkâr
- 2 Ser-â-pâ bu tarikat mülkünü teshîr eden Hünkâr
- 3 Hadîd olmuş kulûbu himmeti iksîr eden Hünkâr
- 4 Meded ey nutku taşâ topraga te'sîr eden Hünkâr
- 5 *Meded hâk-i sa'îdi sa'd_ile tahmîr eden Hünkâr*
- 6 *Meded nice harâbe dilleri ta'mîr eden Hünkâr*

II

- 1 Dil-i târikimizden ref' kıl bu zulmeti pîrim
- 2 Edersin çün ki her der-mânde ye sen şefkati pîrim
- 3 Der-i hâcet-revâña uma geldik himmeti pîrim
- 4 Bizi mahrûm kılma cedd-i pâkiñ hürmeti pîrim
- 5 *Meded hâk-i sa'îdi sa'd_ile tahmîr eden Hünkâr*
- 6 *Meded nice harâbe dilleri ta'mîr eden Hünkâr*

III

- 1 Meded didâr-ı ma'nâdan nice bir böyle mehcûruz
- 2 Rehâ-yâb et efendim nûruñ ile tâlib-i nûruz
- 3 Egerçi kâbiliyyetden seniñ ihsânña dûruz
- 4 Süleymân'im sezâ-yı merhamet kıl biz de bir mûruz
- 5 *Meded hâk-i sa'îdi sa'd_ile tahmîr eden Hünkâr*
- 6 *Meded nice harâbe dilleri ta'mîr eden Hünkâr*

IV

- 1 Hevâdan (?) tolu bu bahr-i tabî'atda habâb olduk
- 2 Kurudu 'ayn-i feyz hâmûn-ı tende bir serâb olduk
- 3 Hazân-ı nefis ile solduk töküldük çün türâb olduk
- 4 'Îmâret merhamet senden ser-â-pâ biz harâb olduk
- 5 *Meded hâk-i sa'îdi sa'd_ile tahmîr eden Hünkâr*
- 6 *Meded nice harâbe dilleri ta'mîr eden Hünkâr*

V

- 1 Hayât et mürde gönülüm çün ki yenbû'u dehâmîndir
- 2 Düşüş (?) kalış kihânın n'ola bahşâyış mihâmîndir
- 3 Hatâ vü kem olur bizden kerem şâh-ı cihâmîndir
- 4 Kabûl et bir garîbîñ der-be-der şaşkın *Nihân'*ındir
- 5 *Meded hâk-i sa'îdi sa'd_ile tahmîr eden Hünkâr*
- 6 *Meded nice harâbe dilleri ta'mîr eden Hünkâr*

9²⁶

**DER-SİTÂYİŞ-İ HAZRET-İ PİR
KUDDİSE SIRRUHU**

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

I

- 1 Hüviyyet âsumânından esen bâd-ı sabâdır bu
- 2 Eren ma'nâya sırr-ı hazret-i Âdem Baba'dır bu
- 3 İrâdet-kerde-i kuddüsiyân-ı müctebâdır bu
- 4 Şeh-i iklim-i cân cism ile hem mahv u hebâdır bu
- 5 'Alî'niñ nesl-i pâki mazhar-ı âl-i 'abâdır bu
- 6 Kelâmu'llâhi câmi' nokta-i esrâr-ı bâdır bu

II

- 1 Elifdir tâcı fakr içre giyip²⁷ terk etdi nâsûtu
- 2 Ki biñ bir âşiyâne murgudur bu murg-ı lâhûti
- 3 Yem-i ma'nâda vahdet Yûnus'unuñ oluban hûtu
- 4 Halîlâsâ beşerlikden çıkıp kesr eyleyen putu
- 5 'Alî'niñ nesl-i pâki mazhar-ı âl-i 'abâdır bu
- 6 Kelâmu'llâhi câmi' nokta-i esrâr-ı bâdır bu

III

- 1 Eşîği pây-e-i 'arş-ı berîne mîrsad u mi'râc
- 2 Vüsûl-i ka'be-i tahkîke tav'-ı emridir minhâc
- 3 Rû'ûs-ı iftihâr-ı evliyâyâ zâtıdır ser-tâc
- 4 Hulûs_ıla tavâfın eyleyendir ekber-i huccâc
- 5 'Alî'niñ nesl-i pâki mazhar-ı âl-i 'abâdır bu
- 6 Kelâmu'llâhi câmi' nokta-i esrâr-ı bâdır bu

IV

- 1 Serîr-ârâ-yı kutbiyyet şeref-dârende-i levlâk
- 2 'Uluvv-i kadrine nisbetle pestdir bu tokuz eflâk
- 3 Edince murg-ı lâhûtunu cismi âşiyânın çâk
- 4 Yine kendisi kendi meyyitin gusl eyledi ol pâk
- 5 'Alî'niñ nesl-i pâki mazhar-ı âl-i 'abâdır bu
- 6 Kelâmu'llâhi câmi' nokta-i esrâr-ı bâdır bu

V

- 1 Emîrâ seyyidâ rahm et Nihâni bir kemîniñdir
- 2 Penâh u melce'i ancak seniñ bâb-ı emîniñdir
- 3 Himâyet eyle onu ger şimal ü ger yemîniñdir
- 4 Degil merci' baña tenhâ deriñ rûy-ı zemîniñdir
- 5 'Alî'niñ nesl-i pâki mazhar-ı âl-i 'abâdır bu
- 6 Kelâmu'llâhi câmi' nokta-i esrâr-ı bâdır bu

Sonnotlar

¹ “Hiç şüphe yok ki Nihâni, bu Firdevsî’yi kendi karîhasından uydurmamış, faydalandığı “Vilâyet-nâme”de görmüş, ona dayanarak adını anmıştır (Gölpınarlı 1995: XXVI).”

² Noyan, Prof. Dr. Ahmet Ateş’de bulunduğunu söylediği nüshada bulunan Firdevsî’nin adının geçtiği beyti de vererek, bunu “Nihâni, bunu izleyen beyitlerde, burada sözü geçen, daha önce Firdevsî adlı birisi tarafından yazılmış olan manzum nüshanın harflerinin zamanla silinmiş ve bozulmuş olduğunu, bundan ötürü yeniden kendisi tarafından nazma çekildiğini bildiriyor.” (1986: 5) şeklinde bir yorum yapmıştır.

³ 1 M1 3, M2 3

⁴ Bu şiirin tamamında vezin problemi vardır.

⁵ IV/1. hakkıçün: hakkına M2

⁶ 2 M1 59, M2 58

⁷ III/1 “[fe-kâne] kâbe kavseyini [ev-ednâ]: (Peygambere olan mesafesi) iki yay aralığı kadar yahut daha az oldu. “Kur’ân-ı Kerim, Necm Süresi, 9. // “İ-maşa’llâh [vaktün lâ-yesanî fihi melekün mukarrebün velâ nebiyyü mürselün]: Benim Allah ile öyle anlarım olur ki, ne bir mukarreb melek, ne de gönderilmiş bir nebi öyle bir yakınlığı elde edebilir.”

⁸ Aynı ibarenin birden fazla iktibas edildiği durumlarda ibarenin anlamı sadece ilk geçtiği yerde aparatta gösterilmiştir.

⁹ IV/2 Len-terâni: Beni (asla) göremezsin.”

¹⁰ 3 M1 83, M2 82

¹¹ 1. Emirâ: Eyâ pîr M2

¹² Vezin kusurlu

¹³ 4 M1 118, M2 117

¹⁴ “Ağisnâ yâ muhille’l-müşkilâti: Ey müşkilleri halleden! Bize imdat et.”

¹⁵ “[Sümme] denâ [fetedellâ]: Sonra (ona) yaklaştı derken sarkıp daha da yakın oldu.” Kur’ân-ı Kerim, Necm Süresi, 8.

¹⁶ 5 M1 160, M2 159

¹⁷ “[ve nahnü akrebu] ileyhi min habli’l-verid: Çünkü biz ona şah damarından daha yakınız.” Kur’ân-ı Kerim, Kaf Suresi 16.

¹⁸ V/3 “Tefalü fi’l-kevnî mislü yefalü’llâh mâ-yürid / İslahu’l-efâle minnâ vefkî’n-nehcü’s-sedid: Allah’ın istediğini yaptığı gibi sen de öyle yap. Bizim işlerimizi ıslah et ve doğru yola ulaştır.”

¹⁹ 6 M1 194, M2 193

²⁰ 7 M1 250, M2 248

²¹ İlhût: mutlak M2. vücûdün: ilmiñ M2. // Bu küllün cüz’idir her zerre zirâ: Degil ilmiñ de hâric zerre zirâ M2.

²² atâ kıldiñ: bu kutlar M2.

²³ “[Ve izâ ra’ayte semme ra’ayte naimen ve] mülken kebirâ: Orada, görünce (sonsuz) nimetler ve büyük bir mülk (hükümranlık) görürsün.” Kur’ân-ı Kerim, İnsan Suresi, 20.

²⁴ “mâ-zâga’l-basar[u]: Göz (gördüğünden) şaşmadı.” Kur’ân-ı Kerim, Necm suresi, 17.

²⁵ 8 M1 256, M2 255

²⁶ 9 M1 329, M2 327

²⁷ giyip: M1.

Kaynakça

- Ali Nihâni^a. Velâyetnâme-i Hacı Bektaş-ı Veli, Milli Kütüphane 06 HK 1750.
- Ali Nihâni^b. Velâyetnâme-i Hacı Bektaş-ı Veli, Milli Kütüphane 06 HK 9582.
- COŞAN, Esat (1986); Makâlât, Ankara: Seha Neşriyat.
- DOĞAN, Durali (2005); Yozgat Şair ve Yazarlar Ansiklopedisi, Sorgun: Sılam Yayınları.
- DURAN, Hamiye (2007); Velâyetnâme, Ankara: TDV Yayınları.
- GÖLPINARLI, Abdülbaki (1995); Vilâyet-nâme-Menâkıb-ı Hünkâr Hacı Bektaş-ı Veli, İstanbul: İnkılap Yayınevi.
- GÜL, Muhsin (1984); Şeyh Cemaleddin Efendi'nin Aşığı Halk Ozanı Sıdkı Baba, Hayatı ve Şiirleri, Ankara.
- İŞİTMAN, Mahmut (1992); "Âşık Meftûni ve Âşık Nihâni", Bozok Dergisi. 12: 12.
- NOYAN, Bedri (1986); Firdevsi-i Rûmi-Manzum Hacı Bektaş Veli Velâyetnâmesi, Aydın.
- OCAK, Ahmet Yaşar (1992); Kültür Tarihi Kaynağı Olarak Menâkıbnâmeler. Ankara: TTK Yayınları.
- OĞUZ, M. Öcal (1996); "Manzum Hacı Bektaş Velâyetnâmesinin Yeni Bir Nüshası" Umay Günay Armağanı. Ankara. 88-91.
- ÖZEN, Kutlu (1990); "Yeniceli Aşık Sıtkı (Pervane) Hakkında Yapılan Çalışmalar". I. Uluslararası Karacaoğlan ve Çukurova Halk Kültürü Sempozyumu, 21-23 Kasım 1990, Adana. http://turkoloji.cu.edu.tr/CUKUROVA/sempozyum/semp_1/ozen.pdf 08.02.2010
- USLU, Mustafa (2000); "Hacı Bektaş Veli Gerçeği", Türk Kültürü ve Hacı Bektaş-ı Veli Dergisi, 13.
- YILMAZ, Mehmet (1992); Edebiyatımızda İslami Kaynaklı Sözler, İstanbul: Enderun Kitabevi Yay.